

Scènebeeld uit *SIL08, Vis à Vis*, 2011, Foto Wim op den Akker.

[K] **POËZIE, REGIE, METEOROLOGIE.
HET DROOMSPEKTAKEL VAN VIS À VIS**

Sinds vakantievierders via het internet massaal de “buienradar” checken, lijkt het met het mooie zomerweer gedaan. Slechte zomers zijn niet alleen vervelend voor toeristen, agrariërs en uitbaters van strandtenten, maar ook voor de vele theatergroepen die juist in de zomer hun bestaan, óók in zakelijk opzicht, proberen te verantwoorden.

De zomer van 2011 was wat dat laatste betreft een dieptepunt, die bijvoorbeeld het Bostheater in Amsterdam ertoe dwong om bijna de helft van de voorstellingen af te gelasten. En dat terwijl de toneelbewerking van Marcel Carnés filmklassieker *Les Enfants du Paradis* (1945) misschien niet de beste, maar zeker de verrassendste was te midden van de voorstellingen die de afgelopen jaren in het Amsterdamse openluchttheater gespeeld zijn.

Ook de zomerfestivals, met name die van juli en augustus, hadden last van het weer: Over het IJ, Boulevard, Noorderzon, om er maar een paar te noemen. En dan waren er bijvoorbeeld nog de

amateurs in het Drentse Diever, waar al vijftenzestig jaar met inzicht en respect Shakespeare wordt opgevoerd – dit jaar een prachtige *Hamlet* –, de vijver van Paleis Soestdijk waar De Utrechtse Spelen met *Orfeo en Euridice* een vijfsterrenopera programmeerden, en het Friese dorpje Spanga, “het Verona van Weststellingwerf”, waar sinds 1989 opera wordt gemaakt, in 2011 een ingrijpende bewerking van Verdi’s *Falstaff*.

Ik herinner me hoe ik in 1991 in het Amsterdamse Bos met een paar honderd lotgenoten vijf minuten voor de finale van de schitterende voorstelling *Temburlin* de tribune moest ontluchten omdat de hemel zich plotsklaps opende voor het vrijlaten van een geweldige stortbui. Naderhand hoorde ik van vrienden die de voorstelling onder betere omstandigheden hadden gezien, dat juist die laatste vijf minuten zo grandioos waren geweest. En hoe ik twee jaar geleden samen met de rest van het publiek bij *De Storm* tijdens het Zeeland Nazomerfestival, gespeeld op de akkers van de Wilhelminapolder, reeds halverwege werd gemaand ervandoor te gaan, omdat donder en bliksem de voorstelling – hoe

Scènebeeld uit *SIL08, Vis à Vis*, 2011, Foto Wim op den Akker.

toepasselijk ook – begonnen op te tuigen met onheil en gevaar.

En zo was er veel meer. Wat achteraf blijft hangen, is niet de teleurstelling om het gemiste deel van de voorstelling, maar een zekere voldaanheid vanwege het ervaren van een indrukwekkende ontmoeting tussen cultuur en natuur. Zoiets maak je niet mee in het behaaglijke pluche van een schouwburgstoel, al is het december en zijn de avonden ijziger en winterser dan ooit.

Tot de hoogtepunten op het gebied van theater in de openlucht horen de voorstellingen van *Vis à Vis*. Al ruim twintig jaar biedt dit gezelschap, met een vaste basis in Almere Poort, wat je van buitentheater hoopt: veel spektakel en daarbij soms iets inhoudelijks om desgewenst over na te denken. Om het twintigjarige jubileum te vieren, nam de groep in 2010 de voorstelling *SIL08* op het repertoire, gebaseerd op een concept van de Zwitserse theatergroep *Karl's Kühne Gassenschau*. In 2011 werd deze productie hernomen, op een locatie naast Almere Strand.

Bij aankomst raakt de toeschouwer snel geïmponeerd door het complete dorp dat hier

verrezen is, volgebouwd met loodsen, schuren, containers, steigers, een enorme, overdekte tribune en een minstens veertig meter hoge torenkraan. De omgeving houdt een belofte in die alleen maar sterker wordt zodra de tribune eenmaal betreden is. Ook het decor kent imponerende afmetingen en tussen de coulissen openbaart zich de riant weidheid van de Flevopolder.

Hoewel bij aanvang van de voorstelling de torenkraan meteen wordt ingezet, begint het verhaal toch klein, een beetje moeizaam uitleggerig zelfs, over een toekomstig, geprivatiseerd verzorgingstehuis dat gericht is op “humane”, maar in wezen mensonterende efficiency. Met de komst van een aandoenlijk Surinaams echtpaar sluipt er poëzie in de vertelling, maar tekst en mise-en-scène blijven nog lang een stevig beroep doen op de concentratie van de toeschouwer. Pas langzaam worden de beelden sterker en komen humor en spektakel meer gewicht in de schaal leggen. Acteurs komen letterlijk uit de grond kruipen, halen halsbrekende stunts uit in de nok van het decor, verdwijnen in megawasmachines,

worden aan ronddraaiende kabels afgespoten, gereinigd en gedroogd en benemen je met regelmaat de adem.

En zoals het hoort, zit de ware climax aan het eind, wanneer de grote ontsnapping aan het onmenselijke systeem zijn beslag krijgt in de vorm van een allesverwoestend vuur dat ook de twee torenflats van het hoofdkantoor van *SIL08* doet instorten, bijna alsof het de Twin Towers zijn. Om dan toch weer te eindigen in de zuiverste poëzie, wanneer het echtpaar uit het begin, herenigd in de dood, in een witte droomboot boven het publiek gaat zweven – op de avond waarop ik de voorstelling zag nota bene in de stromende regen. Het systeem heeft gefaald, de menselijkheid is gered – inhoudelijk is *SIL08* een moraliteit die verwijst naar de teloorgang van dictaturen zoals we die in de geschiedenis maar al te vaak hebben gezien. Het is die combinatie, van een dromerige aanzet tot een groot verhaal, van een verrassende vorm en een onvoorspelbare atmosfeer die het theater van Vis à Vis vaak zo speciaal maakt: poëzie, regie en meteorologie in een groots verband.

Vis à Vis werd opgericht in 1990 door Arjen Anker, Marianne Seine en Marinus Vroom. In eerste instantie wilden zij als gelegenheidsformatie eenmalig de voorstelling *Topolino* maken, als locatieproject onder een viaduct bij de Groningse Meeuwerderweg. Deze “nostalgische ode aan de Fiat 500” was meteen een schot in de roos, niet alleen om het spektakel, maar ook om het ontroerende verhaal van een individu dat een eenzame strijd levert tegen de tijdgeest. Kleine autootjes en andere gemotoriseerde vehikels blijken overigens populair in het buitentheater, zo bewijst ook *SIL08*. Binnenpodia lenen zich logischerwijs minder voor wilde achtervolgingen, botsingen en benzinedampen.

Hetzelfde driemanschap ontwikkelt nog altijd de artistieke concepten, met de nadruk – in de eigen woorden van de groep – “op grootschalige visuele effecten en subtiele *silent comedy*”. Sinds 2003 is Arjen Anker artistiek leider, maar niet vanzelfsprekend regisseur: voor die functie worden doorgaans theatermakers van elders aangetrokken. Marianne Seine vervulde enkele jaren lang verschillende functies bij de Dogtroep (1975-2008), het legendarische collectief dat dikwijls met Vis à Vis wordt geassocieerd. Marinus Vroom is net als de andere twee niet alleen verantwoordelijk voor

het ontwerpen van de producties, maar ook voor de uitvoering ervan: alle drie maken deel uit van de vaste spelerskern.

Hoogtepunten in het curriculum zijn er genoeg. In 2008 bijvoorbeeld maakte de groep, op locatie in Rotterdam en samen met het Ro Theater en regisseur Pieter Kramer, de veelgeprezen productie *Daklozen On Ice*, het verhaal van een liefdadigheidsorganisatie die zich inspant om Rotterdamse daklozen te laten schitteren in een spetterende ijsshow. Een nobel streven dat wordt gesmoord in technische en organisatorische miskleunen en misrekeningen. Ook andere producties geven commentaar op een ontspoorde samenleving: zo gaat het in *Kooiboy* (2005) over de gevoelloze relatie tussen ouders en kinderen en in *Groenland* (2007) over de desastreuze gevolgen van de klimaatverandering. Anderzijds is *Picnic* (2000) dan weer vooral theater over theater, compromisloos en met veel humor, en ook in *Fruits de Mer* (2006) is het verhaaltje flinterdun en gaat het vooral om sfeerbeelden die de bonte droom van het circus oproepen.

Met of zonder inhoudelijk engagement: de kwaliteit van Vis à Vis staat buiten kijf en ook in het buitenland bleef de groep niet onopgemerkt. Inmiddels zijn voorstellingen te zien geweest op grote festivals in veertien landen, van Zweden tot Nieuw Zeeland. Juist de geringe hoeveelheid tekst en de grote mate van visualiteit maken dit theater uiteraard zeer geschikt voor buitenlandse tournees. Hopelijk beschikt het artistieke driemanschap over voldoende veerkracht, creativiteit en zakelijk instinct om het succes in stand te houden.

JOS NIJHOF

www.visavis.nl, www.silo8.nl.